

EKONOMİ OKUR YAZARLIĞINA YÖNELİK AMPİRİK BİR

ARAŞTIRMA

Nuray Mercan

Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Doktora Öğrencisi

E-posta: snmmrcan@yahoo.com

Emine Oyur

Dumlupınar Üniversitesi Kütahya Meslek Yüksekokulu

Öğretim Görevlisi

E-posta: oyuremine@hotmail.com

Ayşenur Altınay

Uşak Üniversitesi Karahallı Meslek Yüksekokulu

Öğretim Görevlisi

E-posta: aysenur.altinay@usak.edu.tr

Yaşar Aksanyar

İçişleri Bakanlığı

Altıntaş Kaymakamı

E-posta: ayyasari@gmail.com

Özet

Ekonomi okuryazarlığı; ekonomik problemlerin yorumlanması ve çözüme kavuşturulmasında, maliyet ve karları tanımlama, ekonomik koşullardaki ve kamusal politikalarındaki değişimlerin sonuçlarını inceleme, ekonomik verileri toplama ve organize etme, kar ve maliyetleri daha iyi anlamaktır. Günümüzde gittikçe artan okur yazarlık ve bilgisayar kullanımının artmasıyla birlikte toplumun ekonomik gelişmelere ne kadar duyarlı olduğu ayrı bir merak konusudur. Acaba insanların okuryazarlık ve eğitim seviyeleri arttıkça, ekonomik rasyonellik ve bilinçte artıyor mu? Sorusunun cevabı araştırılarak irdelenecektir. Araştırmada ekonomi okuryazarlığı ölçeği kullanılarak anket yöntemiyle uygulanacaktır.

Anahtar Kelimeler: ekonomi okuryazarlığı, ekonomik bilinç,

Alan Tanımı: İşletme, Ekonomi.

AN EMPIRICAL RESOURCE ON ECONOMIC LITERACY

Abstract

Economy literacy is the analysis of economic problems, curiosity of economy, identification of cost and earnings, reviewing the changes in the economic conditions and public policy and curiosity, collection and handling of economic data, performing economic rational behavior. Today, how much sensitive of the society to the economic developments is also a separate topic of interest along with an ever-increasing literacy and computer literacy. The purpose of this resource is to search the answer of this question : if level of literacy and education is increasing, economic rationality and consciousness would increase? In this study, using the economic literacy scale as the method, survey has carried out .

Keywords: economy literacy, literacy, economic awareness

JEL Code: M1,M19

1.GİRİŞ

21. yüzyılda teknoloji ve iletişimdeki gelişme ve ilerlemeler bireylerden beklentilerin hızla artmasına yol açmıştır. Ortaya çıkan bu beklenti alanlarından birisi de okuryazarlıktır. Bilgi çağının bir gereksinimi ve doğurgusu olarak ortaya çıkan okuryazarlık alanlarının en önemlilerinden birisinin de ekonomi okuryazarlığı olduğu söylenebilir. Yaşamı her dönemde etkileyen araçlardan birisi olan ekonomi bilgisi yeterliliğinin bir göstergesi olan ekonomi okuryazarlığıdır (Gerek ve Kurt,2011: 87). 2008 küresel ekonomik kriz sonrası Amerika Birleşik Devletleri'nde mortgage kredisi alarak ev sahibi olanların büyük çoğunluğunun, faizlerin artması durumunda ödemelerinin de artacağı konusunda bilgisiz olduğu ortaya çıkmıştır. Bu sonuç ekonomi okuryazarlık düzeyi düşüklüğünün yalnızca gelişmekte olan ülkelerin değil, gelişmiş ülkelerin de sorunu olduğu görüşünü desteklemektedir (The Economist, 2008).

Araştırmanın birinci bölümünde ekonomi okuryazarlığı ve ekonomi bilincinin önemi üzerinde durulacak ikinci bölümde ise araştırmanın bulguları analiz edilecektir.

2. EKONOMİ OKUR YAZARLIĞI

Bireylerin yaşamlarını sağlıklı üretken ve verimli bir şekilde yürütebilmesi için gerekli yaşam becerilerinden birisi olan ekonomi yeterliliğinin bir alanı olarak kabul edilebilecek olan ekonomi okuryazarlığının en genel tanımı ekonomik

gelişmeleri ve bu gelişmelerin etkilerini yorumlayabilme becerisi olarak verilebilir (Gerek ve Kurt, 2008).

Ekonomik gelişmeleri ve bu gelişmelerin etkilerini yorumlayabilme becerisi olarak tanımlanan ekonomi okuryazarlığı içinde yaşadığımız dünyayı anlamamızı kolaylaştırmakta, bireyleri daha akılcı ve katılımcı olmaya yöneltmekte ve ekonomi politikalarının sınırlarını ve potansiyelini anlamamızı sağlamaktadır. Günlük yaşantımızda önemli bir yere sahip olan ekonomi okuryazarlığının ölçümü ve elde edilen sonuçlara göre bireylere yönlendirmelerde bulunulmasının önemli olduğu düşünülmektedir (Gerek ve Kurt, 2011: 59).

Ekonomi okuryazarlığı kavramı toplumun her kesiminden bireyi etkileyen bir kavramdır. Elindeki sınırlı finansal kaynaklar ile maksimum fayda temin etmek isteyen her bireyin belirli düzeyde finansal okuryazar olması gereklidir. Bu gereklilik, finansal piyasalarda ve toplumun demografik yapısında meydana gelen değişimler ile daha da belirginleşmektedir. Finansal araçların çeşitlenmesi de ekonomi okuryazarlığının önemini artırmaktadır. (Temizel ve Bayram, 2011,73).

Günlük yaşamda karmaşık finansal araçlar kullanarak finansal kararlar almak gereği bulunmaktadır. Kredi kartı kullanım alternatiflerini karşılaştırmaktan, ödeme yöntemleri arasında tercih geliştirmeye, ne miktarda tasarruf yapılacağından bunun nereye yatırılacağına ve en iyi koşullarda kredinin nereden temin edileceğine kadar pek çok finansal kararı etkin biçimde alabilmek için finansal okuryazar olma ihtiyacı artan biçimde görülmektedir (Lusardi, 2008:14).

Yaşanan gelişmeler sonucunda finansal güvenliği tehlikeye düşen günümüz bireyleri için son derece önem taşımaktadır. Gelişen finansal piyasalar ve çeşitlenen finansal ürünler karşısında bilinçli tercih yaparak refah düzeyini artırmak ya da yanlış tercihlerinin sonucunda yılların emeği ile ortaya çıkan birikimleri kaybetmek noktasında bulunan bireyler, ekonomi okuryazarlıklarını artırarak ekonomik çıkarlarını gerçekleştirebilir. Finansal risklerin sistemden bireye aktarılması sonucu bireylerin üstlendikleri riskin farkında olmaları ve hatta başarıyla yönetmeleri gereklilik halini almıştır. Bu açıdan bakıldığında toplumun tüm kesimlerinin ekonomi okuryazarı olması gereği ortadadır (Temizel, 2010). OECD'nin 2005 yılında ekonomi okuryazarlığı hakkında yaptığı araştırmanın sonuçları aşağıdadır:

- Avustralya'da araştırmaya katılanların %67'si bileşik faizin ne demek olduğunu bildiğini iddia etmesine rağmen sadece %28'i bileşik faizle ilgili sorulan soruyu anlayabilmiştir.

- İngiltere'deki ankete göre insanlar yatırım kararları konusunda yeterli araştırma yapmıyor ya da tavsiye almıyorlar. Sahip oldukları finansal bilgiye ise şans eseri ya da bir banka broşürünü okuyarak ya da bankacılarıyla konuşarak ulaşıyorlar.

- Kanada'daki anket sonucuna göre yatırımcılar doğru yatırım ürününü seçmeyi dışıya gitmekten daha stresli buluyor.

- Kore'deki bir lisede yapılan ankete göre öğrenciler finans okuryazarlığı ile ilgili soruların %60'ından daha azına doğru cevap verebildiler. Sorular doğru kredi kartının nasıl seçilip kullanılacağı, emeklilik için tasarruf ve yatırım kararlarının nasıl verileceği, risk kavramı ve sigortayı kullanarak riskten nasıl korunabileceği gibi konuları kapsıyordu.

- Amerika Birleşik Devletleri'ndeki anketin sonucuna göre ise her on çalışandan dört tanesi bireysel emeklilik hesabına ya da birikimine sahip değildir.

3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ ve ÖRNEKLEMİ

Araştırma anket yöntemiyle Ulaştırma bakanlığına bağlı bir şubede çalışanlara yönelik olarak uygulanmıştır. Anket yöntemiyle şubede çalışanların %70ine yani 93 kişiye ulaşılabilmektedir. NCREL'in belirlediği ekonomi okuryazarı bireyin sahip olması gereken beceriler temel alınarak taslak ölçek maddeleri geliştirilmiştir. Faktör analizi sonucunda ölçeğin "Ekonomi bilgisi", "Ekonomik akılcılık", "Toplumsal ekonomik yansımalar" ve "Bireysel ekonomi planlama" olmak üzere dört boyuttan oluşan bir yapı sergilediği sonucuna ulaşılmış ve anketin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır (Gerek ve Kurt, 2011).

4. ARAŞTIRMA ANALİZLERİ

Katılma derecesi puanları "1-en az" ve "5-en çok" olmak üzere 5'li likert ölçeği şeklindedir. Bir başka deyişle her bir maddenin puanları 1 ile 5 arasında değişmektedir (Gerek ve Kurt, 2011).

Tablo-1: Araştırmaya Katılanların Ekonomi Okuryazarlığı Puanlarının Ortalamaları

Boyutlar	N	Min.	Mak.	Ort.	S.s
Ekonomi Bilgisi	93	1,00	5,00	3,23	,9608
Ekonomik Akılcılık	93	1,00	5,00	3,76	1,1339
Toplumsal Ekonomik Yansımalar	93	1,00	5,00	3,90	,9863
Bireysel Ekonomik Planlama	93	1,00	5,00	4,20	1,1358

Tablo-1'e göre, araştırmaya katılanların ekonomi okuryazarlığı ölçeği alt boyut puanlarının ortalamaları incelendiğinde, Bu sonuçlardan hareketle ekonomik okuryazarlığı alt boyutlarının ortalamalarının ekonominin topluma yansımaları ve bireysel ekonomi kullanımı alt boyutunda çalışanların yüksek düzeyde okuryazar oldukları görülmüştür.

5.ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ

Araştırmanın hipotezleri aşağıda sıralanmıştır:

H1: Ankete katılan çalışanların ekonomik akılcılık görüşleri ile yaş, medeni durum, çalışma süresi, unvan, eğitim, departman, cinsiyet, ekonomi haberlerini takip etme sıklığı, ekonomi haberlerini merak etme istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

H2: Ankete katılan çalışanların ekonomi bilgisi görüşleri ile yaş, medeni durum, çalışma süresi, unvan, eğitim, departman, cinsiyet, ekonomi haberlerini takip etme sıklığı, ekonomi haberlerini merak etme arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

H3: Ankete katılan yüksek lisans mezunlarının lise, üniversite mezunlarına göre ekonomi bilgisi, ekonomik akılcılık, ekonominin topluma yansımaları ve bireysel ekonomi görüşleri istatistiksel olarak farklıdır.

6.BULGULAR ve ANALİZ

Bu bölümde araştırmaya katılan öğretim görevlilerinin anket yoluyla elde edilen veriler, alt problemlerin çözümlenmesi için gerekli istatistiksel işlemler ve yorumlar yer almaktadır.

6.1.Anketin Güvenilirliği

Tablo-2: Anketlerin İç Tutarlılığı

Ölçek	Madde Sayısı	Cronbach's Alpha
EKONOMİ OKURYAZARLIK ÖLÇEĞİ	32	0,9536
EKONOMİ BİLGİSİ	13	0,83
EKONOMİK AKILCILIK	7	0,68
TOPLUMSAL EKONOMİK YANSIMALAR	9	0,66
BİREYSEL EKONOMİK PLANLAMA	3	0,83

Ölçeği oluşturan 32 maddeye ilişkin iç tutarlılık katsayısı $\alpha=.95$ olarak hesaplanmıştır. Araştırmaya katılanların demografik özellikleri tablo 3’de gösterilmiştir.

Tablo-3 : Deneklerin Demografik Özellikleri

YAŞ	FREKANS	%	FREKANS	%	
20-25	10	10,8	EVLİ	65	69,9
26-30	20	21,5	BEKAR	28	30,1
31-35	24	25,8	TOPLAM	93	100,0
36-40	17	18,3			
41-45	10	10,8			
46 ve üstü	12	12,9			
TOPLAM	93	100,0			
CİNSİYET DURUMU					
ERKEK	38	40,9			
KADIN	55	59,1			
EĞİTİM DURUMU					
ÇALIŞMA SÜRESİ			LİSE	8	8,6
1-5 YIL	49	52,7	ÜNİVERSİTE	79	84,9
5-10 YIL	21	22,6	YÜKSEK LİSANS	6	6,5
10-15 YIL	13	14,0	TOPLAM	93	100,0
15-20 YIL	5	5,4			
20 YIL ÜSTÜ	5	5,4			
ÜNVAN					
UZMAN	13	14,0	GÖREV YAPILAN BÖLÜM		
MEMUR	42	45,2	STRATEJİ PLANLAMA	15	16,1
ŞEF	8	8,6	ARGE	11	11,8
MÜHENDİS	8	8,6	BÜTÇE	13	14,0
İSTATİSTİKÇİ	4	4,3	STRATEJİ GELİŞTİRME	33	35,5
UZM YARD	9	9,7	İKMAL	12	12,9
ARAŞTIRMACI	4	4,3	BİLGİ İŞLEM	9	9,7
İŞÇİ	5	5,4	TOPLAM	93	100,0
Total	93	100,0			

Araştırmaya Katılanların Ekonomik Ve Finansal Gelişmeleri Takip Sıklığı yüzde oranları ile tablo- 4’de gösterilmiştir.

Tablo- 4 Ekonomik Ve Finansal Gelişmeleri Takip Sıklığı

	FREKANS	%
HERGÜN	33	35,5
HAFTADA BİRKAÇ KEZ	42	45,2
HİÇ	18	19,4
TOTAL	93	100,0

Araştırmaya Katılanların dünya ve Türkiye’deki ekonomi haberlerini merak ederim sorusuna verdikleri cevabın yüzde oranları ile tablo- 5’de gösterilmiştir.

Tablo- 5 Dünya Ve Türkiyedeki Ekonomi Haberlerini Merak Ederim

	FREKANS	%
EVET	78	83,9
HAYIR	15	16,1
TOTAL	93	100,0

Tablo- 6 Ekonomide Akılcılık ve Demografik Değişkenler ile Ekonomi Takibi Arasındaki Çoklu Regresyon Analizleri

BAĞIMSIZ DEĞİŞKENLER	β KATSAYISI	t DEĞERİ	P DEĞERİ
EKONOMİ MERAKI	2,299	-,116	-,884
YAŞ	,528	-,154	-1,239
MEDENİ DURUM	1,487	-,150	-1,410
ÇALIŞMA SÜRESİ	,648	-,041	-,352
UNVAN	,295	,034	,337
EĞİTİM	1,621	,221	2,257
DEPARTMAN	,344	-,049	-,496
CİNSİYET	1,346	-,209	-2,026
EKONOMİK HABERLERİ TAKİP SIKLIĞI	1,135	-,276	-2,160

Tablo-6’da Yaş, medeni durum, çalışma süresi, unvan, eğitim, departman, cinsiyet, ekonomi haberlerini takip etme sıklığı, ekonomi haberlerini merak etme ekonomik akılcılığın toplam varyansının % 24.1’lik kısmını açıklamaktadır.

Tablo- 7 Ekonomi Bilgisi ve Demografik Değişkenler ile Ekonomi Takibi Arasındaki Çoklu Regresyon Analizleri

$R^2 = 51,8$ AYARLANMIŞ $R^2 = 26,8$ $F=3, 375$ P DEĞERİ= $,001$			
BAĞIMSIZ DEĞİŞKENLER	β KATSAYISI	t DEĞERİ	P DEĞERİ
YAŞ	-,065	-,530	,597
MEDENİ DURUM	-,033	-,313	,755
CALISMA SÜRESİ	-,034	-,297	,767
UNVAN	,150	1,531	,130
EĞİTİM	,240	2,499	,014
DEPARTMAN	-,184	-1,908	,060
CİNSİYET	,068	,671	,504
EKONOMİK HABERLERİ TAKİP SIKLIĞI	-,335	-2,672	,009
EKONOMİ MERAKI	-,002	-,014	,989

Tablo- 7’de Yaş, medeni durum, çalışma süresi, unvan, eğitim, departman, cinsiyet, ekonomi haberlerini takip etme sıklığı, ekonomi haberlerini merak etme ile ekonomik bilgisi toplam varyansının % 26,8’lik kısmını açıklamaktadır.

Tablo-8 : Araştırmaya Katılanların Eğitim Değişkenine Göre Ekonomi Okuryazarlığı Alt Boyutları Puanları Arasındaki Varyans Analizi Sonuçları

Boyutlar	Branş	N	ARİTMETİK ORT.	F	P
Ekonomi Bilgisi	Lise	7	34,6250	5,292	,007
	Üniversite	79	38,1305		
	Yüksek Lisans	7	52,6795		
Ekonomik Akılcılık	Lise	7	20,2321	4,715	,011
	Üniversite	79	22,7946		
	Yüksek Lisans	7	30,0476		
Ekonominin Toplumsal Yansımaları	Lise	7	24,7778	4,179	,020
	Üniversite	79	31,4342		
	Yüksek Lisans	7	39,3056		
Bireysel ekonomi kullanımı	Lise	7	6,5832	8,517	,000
	Üniversite	79	9,9367		
	Yüksek Lisans	7	11,6617		

Tablo-8 incelendiğinde araştırma grubundaki deneklerin eğitim değişkenlerine göre, Ekonomi okuryazarlığının ekonomi bilgisi, ekonomik akılçılık, ekonominin topluma yansımaları ve bireysel ekonomi kullanımı alt boyut puan ortalamalarının farklılaşmış ve farklılaşmadığı Anova testi ile sınanmış, elde edilen F değeri $p < .05$ düzeyinde farklılaşmanın anlamlı olduğunu göstermiştir. Farklılaşmanın kaynağının belirlenmesi amacıyla yapılan Tukey testi sonucunda yüksek lisans aralığında olanların ekonomi bilgisi alt boyut puan ortalamaları, lise, üniversite aralığında olanlardan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

SONUÇ

Araştırma sonucunda ankete katılan çalışanların bireysel ekonomi kullanımı boyutunda yüksek düzeyde ekonomi okuryazarları oldukları ortaya çıkmıştır. Gerek ve Kurt 2010 ve 2008 yaptıkları çalışmada BTÖ ve İİBF öğrencilerinde orta düzeyde ekonomi okuryazarlığı olduğunu bulmuşlardır. Yapılan Anova (Varyans) analizi sonucunda yüksek lisans mezunlarının da lise, üniversite mezunlarına göre daha yüksek düzeyde ekonomi okuryazarları oldukları ortaya çıkmıştır. Yapılan regresyon analizinde ekonomi okuryazarlığının alt boyutları ekonomi bilgisi, ekonomik akılçılık, yaş, medeni durum, çalışma süresi, unvan, eğitim, departman, cinsiyet ile ekonomi haberlerini takip etme sıklığı, ekonomi haberlerini merak etme arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır.

Teknolojik gelişmeler ve ekonomi sektör yeniliklerinin hızlanması, bireyleri geçmişe göre çok daha geniş bir ekonomi ürün ve hizmetler yelpazesi ile karşı karşıya bırakıyor. Basit bir kredi kartı faizinin yıllık bazda ne düzeye karşılık geldiğinin hesaplanması veya farklı kredi seçeneklerinin masrafları dahil tüm maliyetleri arasında karşılaştırma yapabilme yeteneği gibi konularda, bireyler ancak 'ekonomik okuryazarlık' düzeylerinin geliştirilmesi ile aydınlanabilecektir (Ercan,2011).

KAYNAKLAR

GEREK Sevgi, KURT Adile Aşkı (2011). "Ekonomi Okuryazarlığı Ölçeğinin Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması" Uludağ Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi Uludağ Journal Of Economy And Society Cilt/Vol. Xxx, Sayı/No. 1, 2011, Pp. 59-73

LUSARDI, Annmaria (2008), "Financial Literacy: An Essential Tool for Informed Consumer Choice" *Joint Center for Housing Studies*, Harvard University.

North Central Regional Educational Laboratory-NCREL (2003). 21st century skills:

Economic literacy. 10 Mart 2011,
<http://www.careersmarts.com/21/engauge21st.pdf>

TEMİZEL Fatih ve BAYRAM Fatih (2011). “Ekonomi Okuryazarlık: Anadolu Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi (İibf) Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma” C.Ü. İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 12, Sayı

THE ECONOMİST (3 Nisan 2008), “Financial Literacy: Getting it Right on the Money”

Gerek, Sevgi. ve Kurt, A.Aşkım. (2008). Economic literacy of university students: A Sample from Anadolu University. 16 Temmuz 2009 tarihinde http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1137610 adresinden erişilmiştir.

GEREK Sevgi ve KURT A.Aşkım (2010). “Bilgisayar Ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümlerinde Ekonomi Okuryazarlığına İlişkin Göstergeler” Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (<http://sbe.gantep.edu.tr>) 9(1), 87-97

TEMİZEL Fatih (2010). Mavi Yakalılarda Ekonomi Okuryazarlık, Beta Yayınları, İstanbul.